

انواع حسابداری

مهمترین شاخه های حسابداری عبارتند از حسابداری صنعتی، حسابداری مالی، حسابرسی، حسابداری دولتی و حسابداری مدیریت.

۴-۱- حسابداری صنعتی

این حسابداری که بتدریج و پس از انقلاب صنعتی روی داد در جهت نیاز به دانستن بهای تمام شده محصولات تولیدی بود. در این نوع از حسابداری هدف اصلی سیستم دانستن بهای تمام شده یک واحد از نظر تمامی عوامل هزینه می باشد. همزمان و همراه با تکامل ابزارها و شیوه های تولید، در سده های بعد، روشها و شیوه های هزینه یابی پیشرفته ای ابداع و بکار گرفته شد که هزینه عملیات را بدرستی شناسایی نماید. حسابداری صنعتی امروزه ثمره این فرایند شتاب آمیز تکاملی است که اصولاً همان هدف اندازه گیری و گزارش بهای تمام شده محصولات، خدمات و فعالیتها را دنبال می کند.

۴-۲- حسابداری مالی

این نوع از حسابداری را می توان حسابداری گزارش نیز نامید. زیرا هدف اصلی در این نوع از حسابداری، تهیه صورتهای مالی اساسی می باشد که مورد نیاز استفاده کنندگان از این صورتهای مالی است. شاید بتوان گفت که دلیل اصلی پیدایش این نوع حسابداری، اصل تفکیک شخصیت می باشد. این اصل امکان مشارکت صاحبان سرمایه ای را که به تجارت نمی پرداختند ممکن ساخت و به این شکل باعث رشد و توسعه بنگاه های تجاری شد. این نوع از مشارکت باعث پیدایش سهام و بازار بورس شد. البته دلیل اصلی ایجاد بازار بورس را می توان، افزایش شمار شرکتهای سهامی دانست.

یکی دیگر از موضوعات اصلی که در این دوران تأثیر اساسی بر رشته حسابداری گذاشت برقراری مالیات بر درآمد بود. این نوع از مالیات که در اغلب کشورهای صنعتی اروپا وسیله ای برای تأمین عدالت اقتصادی است از اوایل قرن نوزدهم ایجاد و به تدریج جزئی از نظام مالیاتی کشورها شد. تعیین مالیات بر درآمد مستلزم شناخت دقیق سود خالص بود و لازمه این شناخت نگهداری حسابها و دفاتر منظم و تهیه صورتهای مالی که میزان سود را به درستی نشان دهد. به این ترتیب دولتها به صورت یکی از اصلی ترین استفاده کنندگان از صورتهای مالی مؤسسات درآمدند. دیگر استفاده کنندگان از این صورتهای مالی عبارتند از بانکها، اعتبار دهندگان، بستانکاران بلند مدت و کوتاه مدت، فروشندگان، مشتریان، کارکنان، سرمایه گذاران بالقوه، کارگزاران بازار سرمایه، جامعه و مدیریت مؤسسه.

۴-۲- حسابداري دولتي

اندیشه کنترل عمومي بر هزینه های دولت از اواخر قرن نوزدهم میلادی به بعد پدید آمد و دولتهای برخی از کشور های اروپایی مکلف شدند که درآمدها و هزینه های سالانه خود را پیش بینی و به تصویب مجلس نمایندگان برسانند و بدین ترتیب، تنظیم و تدوین بودجه دولت متداول گردید پیدایش و رواج سیستم بودجه، سیستم حسابداري متناسبی را طلب می کرد که این جریان به پیدایش حسابداري دولتي به صورت رشته ای متمایز انجامید.

۴-۴- حسابداري مدیریت

در اواخر قرن نوزدهم مدیریت علمی به عنوان رشته ای خاص توسط فردریک تیلور مطرح گردید. مدیریت علمی بطور بسیار خلاصه، روش برخورد منظم و منطقی با مسائل سازمان ها به منظور یافتن مناسب ترین راه برای انجام هر کار است و بر کسب اطلاع دقیق و کامل از آنچه می گذرد و نتایجی که بر اثر هرگونه تغییر حاصل می شود تأکید دارد. این نوع از مدیریت نیاز زیادی به اطلاعاتی از قبیل بهای تمام شده محصولات و خدمات، مقدار تولید، هزینه اجزاء مختلف تولید، قیمت فروش محصولات و خدمات و ظرفیت منابع مختلف نظیر ظرفیت تولیدی ماشین آلات و تجزیه و تحلیل این اطلاعات داشت. این جریان، نیاز به اطلاعات و بخصوص اطلاعات مالی را فزونی بخشید. افزایش استفاده مدیران از اطلاعات مالی موجب شد که روشهای هزینه یابی تولیدات، خدمات و فعاليتها بهبود و توسعه یابد و اطلاعات مفصل تري از جنبه های مختلف مالی فعالیتها فراهم آید. بدین ترتیب، حسابداري مدیریت به عنوان رشته ای خاص در اوایل قرن حاضر شکل گرفت.

۴-۵- حسابداري منابع انساني

یکی از مباحث جدید در دانش حسابداري، نگرش نوین به منابع انسانی به عنوان یکی از موثرترین عوامل مولد در ایجاد درآمد موسسات است. در این مبحث، ارزش اقتصادی منابع انسانی به مثابه دارایی با اهمیت موسسه تلقی و امکان آرایه آن در صورتهای مالی مطرح می گردد.

۴-۵-۱- تعریف حسابداري منابع انساني

حسابداري منابع انسانی عبارت است از شناسایی و ارزیابی منابع انسانی موسسه و گزارشگری به اشخاص ذینفع. در این تعریف سه بخش اساسی پیرامون منابع انسانی وجود دارد:

- **شناسایی:** تشخیص کمیت و کیفیت آن و تهیه آمار مناسب.
- **ارزیابی:** اندازه گیری ارزش اقتصادی و تعیین میزان مالی آن.
- **گزارشگری:** تنظیم و آرایه گزارشهای مالی مناسب در مورد آن.

- **سود هر سهم (Earning per share):** سود هر سهم که به اختصار آن را EPS می‌نامند عبارت است از میزان سود یک شرکت که به هر سهم عادی جاری تعلق می‌گیرد. نحوه محاسبه آن به این صورت است که سود سهام ممتاز را از درآمد خالص کسر کرده و بر تعداد سهام عادی شرکت تقسیم می‌کنند. البته سود هر سهمی که معمولاً شرکت‌ها هر چند وقت یکبار آن را تعدیل می‌کنند در واقع پیش‌بینی سود هر سهم آن شرکت برای سال مالی جاری است.
- **سرمایه (Capital):** سرمایه واژه بسیار مبهمی است که بسته به شرایط و رفتار، توصیف‌های مختلفی دارد. به صورت کلی سرمایه بیان‌کننده منابع مالی می‌باشد که برای استفاده در دسترس است. در مورد شرکت‌های سهامی عام سرمایه را به این صورت محاسبه می‌کنند که تعداد کل سهام عادی منتشرشده شرکت را در عدد ۱۰۰۰ که بیانگر ارزش اسمی هر سهم عادی است ضرب می‌کنند تا سرمایه شرکت سهامی عام، بر حسب ریال بدست آید.
- **ترازنامه (Balance sheet):** یکی از صورت‌های مالی شرکت است که دارائی‌ها، بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام را در یک مقطع زمانی مشخص می‌کند. دارائی‌ها را در سمت راست و بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام را در سمت چپ ترازنامه نشان می‌دهند. همیشه جمع دارائی‌ها باید مساوی جمع بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام باشد. اگر ترازنامه بصورت تلفیقی تهیه شود به این معنی است که واحد تجاری به‌جای اینکه یک شرکت انفرادی باشد، گروهی از شرکت‌هاست.
- **سود انباشته (Retained Earning):** درصدی از سود شرکت است که به صورت سود سهام پرداخت نشده است و شرکت برای سرمایه‌گذاری مجدد در فعالیت‌های اصلی‌اش یا پرداخت بدهی آن را نگه داشته است. سود انباشته در سمت چپ ترازنامه و زیر حقوق صاحبان سهام ثبت می‌شود. از اضافه کردن سود خالص یا کسر کردن زیان خالص از سود انباشته ابتدای دوره، سود سهام پرداختنی به سهام‌داران به دست می‌آید.
- **سرفقلی (Goodwill):** مازاد قیمت خرید بر ارزش دارایی‌ها را سرفقلی گویند. حساب‌داران سرفقلی را در گزارش‌گری مالی به عنوان مازاد ثبت می‌کنند. قیمتی را که واحد تجاری می‌آورد، بازار تعیین می‌کند. سرفقلی زمانی ایجاد می‌شود که قیمتی که برای تحصیل واحد تجاری پرداخت می‌شود بیش از ارزش دارایی‌ها و بدهی‌هایش باشد. نیروی کار سرزنده، داشتن مشتریان دائمی، موقعیت خوب در بازار و موارد دیگر می‌تواند از جمله دلایل این تفاوت قیمتی باشد.
- **نسبت پرداخت سود سهام (Dividend Payout Ratio):** درصدی از درآمد که به عنوان سود سهام به سهام‌داران پرداخت می‌شود. نحوه محاسبه آن به این صورت است که سود تقسیمی هر سهم در سال را بر سود هر سهم تقسیم می‌کنند. یا سود تقسیمی را تقسیم بر درآمد خالص می‌کنند. این نسبت نشان می‌دهد که تا چه اندازه می‌توان سود سهام را از محل سود پرداخت نمود. شرکت‌هایی که به مرحله بلوغ رسیده‌اند، نوعاً نسبت پرداخت بالایی دارند.